

etnoloških filmov DDU — Univerzum.

10. 12. je predaval dr. Milovan Gavazzi o Slovencih na Tirolskem, ob 19h pa je bila predstavitev filmov o pravljicarjih. Pogovor po predstavitvi je vodil dr. Milko Matičetov.

11. 12. je bila predstavitev etnološkega filma Galjevica in prve etnološke video kasete o stanovanjskih načinih v Novi Gorici avtorja Naška Križnarja, sledil je pogovor z avtorjem.

Teden slovesnosti je 12. 12. ob 19h zaključilo srečanje slovenskih etnologov in študentov etnologije v kletnih prostorih Filozofske fakultete.

Mojca Ravnik in
Irena Keršič

MLADINSKI RAZISKOVALNI TABOR "ZNANOST MLADINI" V VINICI (julij 1980)

Etnološka skupina je preučevala vpliv izseljevanja v Vinici in okolici med obema vojnoma, posledice izseljevanja na družino in širšo skupnost, medsebojne odnose, spremenjene gospodarske in socialne razmere.

V naši skupini je bilo poleg obeh mentoric še sedem dijakov, ker pa na terenu ni mogoče delati z veliko grupo, sva mentorici že prvi dan razdelili skupino na tri oddelke in za vodjo tretjega oddelka določili dijakinjo, ki je bila zaradi precejšnjega poznavanja etnološkega načina dela najbolj primerna za to.

Skupine so delale vsaka zase, seveda pa so se o svojem delu dogovarjale skupaj in si posredovale pridobljene izkušnje. Ob nabiranju podatkov smo ves čas uporabljali fotografski aparat in zbirali tudi predmete za razstavo. Zbrano gradivo smo pretpikali na evidenčne kartone in jih skupaj s fotografskim materialom oddali Belokranjskemu muzeju v Metliki.

Ob delu na terenu so se ob "klasičnih" težavah — kot so pomanjkanje časa in nezadostna predpriprava dijakov na etnološko delo pojavile še dodatne težave. Nekaj smo jih uspeli odpraviti ob temeljitem pogovoru, menim pa, da petnajst- in šestnajstletni dijaki še niso dovolj zreli za tak način dela in lahko nehote naredijo več škode kot koristi. Poleg tega se je pokazalo, da je pri zbiranju podatkov igralo precejšnjo vlogo tudi poreklo spraševalca, saj so informatorji postali veliko zgovornejši, če je le-ta bil domačin.

Podatke smo zbirali v Vinici in okoliških vaseh: Goleku, Podklancu in Perudini. Informatorji so bili iz vseh socialnih slojev. Zbrani podatki so dokaj številčni in skupaj s fotografijami pričajo o vplivu izseljevanja na Belo krajino. Največ so se izseljevali Belokranjci v ZDA in Kanado, v industrijska mesta, kjer jih je večina delala v rudnikih in kovinski industriji. Sprva so odhajali v tujino moški, nato pa so jim pogosto sledile tudi žene ali sestre. Če je z domačije odšel gospodar, so nastale velike ekonomske spremembe, ki so se odražale tudi na socialnem področju kulture. Za vse delo so morale poprijeti žene in otroci ter sorodniki, ali pa — če je mož pošiljal domov dovolj denarja — najemati tujo

delovno silo. Dogajalo se je tudi, da je izseljenec pozabil na svojce v domovini, nehal pošiljati denar in pakete in se znova poročil na tujem. Mnogi so prihajali domov na obisk, nekateri so se vračali za vedno, v obeh primerih pa so naredili precejšen vtis na sovaščane. S seboj so iz tujine prinašali nove navade, drugačne obleke, nova orodja ali vsaj razburljive zgodbe, s katerimi so razburkali življenje v vasi.

Ob koncu tabora smo etnologi skupaj z ostalimi skupinami postavili razstavo, s katero smo domačinom skušali prikazati in približati naše delo. Ogledalo si jo je precejšnje število informatorjev, ki so se ob razstavljenih slikah in predmetih znova razgovorili in nam povedali stvari, ki nam jih iz prejšnjih pogovorov z njimi ni uspelo izvedeti.

Nives Sulič

RAZMIŠLJANJE O BREŽICAH IN NOVI GORICI

S primerjavo vsebine brežiškega in novogoriškega zbornika, izdanih ob posvetovanjih slovenskih etnologov v Brežicah 1978 in v Novi Gorici 1980, bom skušala nakazati nekatere pomanjkljivosti, ki jih v današnji teoretični usmeritvi še vedno ima etnologija.

Že v vsebinskem kazalu obeh navedenih del lahko zasledimo, da nam brežiški zbornik nudi tematsko bolj razgibano vsebino. Problem, ki ga zastavlja, tj. odnos med etnologijo in sodobno slovensko družbo, je še vedno v naši stroki zelo aktualen.

Pri tem se pojavlja vprašanje, koliko etnologija z današnjo usmeritvijo ustreza zahtevam in potrebam slovenske družbe. Z odgovorom na zastavljeno vprašanje pridemo v začaran krog medsebojne soodvisnosti med znanostjo in družbo. Metodologija stroke mora prav gotovo izhajati iz potreb obstoječe družbe (kar nam dokazujejo dogajanja iz znanosti iz preteklosti), vprašanje pa je, koliko in na kakšen način današnja etnologija zadošča tem potrebam.

Še vedno se kažejo različne metodološke usmeritve, ki jih lahko kategoriziramo po glavnih inštitucijah, kjer delujejo etnologi: muzejska, oddelčna na filozofski fakulteti in usmeritev na Inštitutu za slovensko narodopisje pri SAZU.

Prav gotovo vodijo soočanja in različni pogledi na določen problem do kvalitetnega premika. Vendar, ali ne bi etnologi dosegli z enotno aplikativno etnologijo v družbi več, kakor pa je moč doseči z dosedanjimi razdrobljenimi pogledi in metodologijami?

Pri tem je potrebno omeniti članek Anke Novak "Odnos do etnologije med anketiranci v Kranju" (Etnologija in sodobna slovenska družba, Brežice 1978, str. 28—34) in anketo študentov PZE za etnologijo "Kaj je etnologija" (n.d., str. 35—36). Večina odgovorov anketirancev različnih starostnih in poklicnih struktur je bila nezadovoljiva.

Potrebno se mi zdi, po dobrih dveh letih in pol, ponoviti zamisel in dobljeni rezultat primerjati s prejšnjim. To bi bil verjetno dovolj velik pokazatelj poznavanja etnologije med Slovenci, ki so med drugim tudi tesno povezani s predmetom naših

raziskovanj.

Določena vprašanja v zvezi z usmeritvijo stroke nadalje odpirata članka Mojce Ravnik in Slavka Kremenška.

V prvem se avtorica sprašuje, "ali smo etnologi dovolj seznanjeni s sodobnim družboslovjem in etnologijo ...?" (n.d., str. 7—11). Ta vrzel se pojavlja že v učnem programu študija etnologije. Kot historična veda ne vključuje nikakršnih predavanj iz zgodovinskega oddelka naše fakultete, pogrešamo tudi psihološki in sociološki pogled na način življenja. Prav tako seznam literature, ki jo mora študent obvladati, ne ustreza več zahtevam sodobne etnologije. V okviru kurza obče etnologije bi se slušatelj moral praktično (preko literature) seznaniti z različnimi evropskimi in izvenevropskimi pogledi na etnologijo. Spoznavanje različnih teoretičnih izhodišč bi samo dograjevalo in bogatilo našo usmeritev stroke. Nadalje, sami muzealci in etnologi zaposleni na področju spomeniškega varstva nam v člankih sporočajo, da je osveščenost etnologa v tej smeri minimalna (Tone Petek, n.d., *Etnologija*, muzej in sodobna slovenska družba, str. 68—75. Vladimir Knific, n.d., *Etnologija in spomeniško varstvo*, str. 75—81. Naško Križnar, *Način življenja Slovencev XX. stoletja*. Ali je etnologija v muzeju aplikativna veda?, str. 17—25).

Verjetno obstajajo objektivni razlogi za navedene pomanjkljivosti. Mislim pa, da je dobro razmisliti tudi o tem, da vsako leto diplomira nekaj etnologov in "Kakršna je bila stroka, takšen je bil učni program in kakršen je bil učni program, takšni so bili diplomanti." (Duša Krnel Umek, n.d., *Etnologija in izobraževanje*, str. 41—45).

V Kremenškovem sestavku bi lahko našli odgovor na vprašanje, kakšna je današnja usmeritev etnologije: "Način življenja, njegova družbenoekonomska pogojenost, upoštevanje socialne določenosti kulturnih pojavov, neizogibnost povezave posameznih kulturnih sestavin s časom in okoljem, funkcionalna obravnava kulturnih stvaritev in nujnost upoštevanja njihove medsebojne prepletenosti so med drugim izraz novejših metodoloških pogledov ali vsaj iskanj v današnji slovenski etnološki misli." (Slavko Kremenšek, n.d., *Je naša metodološka usmerjenost ustrezna?*, str. 45—51).

Definiciji verjetno ni ničesar dodati, vendar se mi že pri pojmu "način življenja" pojavi občutek premajhne definiranosti, premajhne opredeljenosti. Etnolog se lanko izgubi v tako kompleksno zastavljenem predmetu raziskave, če pri tem ne pozna njegovih meja. In kaj omejuje kategorijo "način življenja"?

Prav tako lahko upravičeno dvomimo v predstavitev pomena besede "ljudski". Na to opozarja v svojem prispevku Mira Omerzel—Terlep (n.d., *Pomen etnomuzikologije za (današnjo) družbo glede na razvoj etnomuzikološke znanosti*, str. 54—62). Poleg tega pa smo se v to lahko prepričali lansko leto, ko smo v prostorih Sekcije za glasbeno narodopisje razpravljali o tem, kaj je ljudska glasba, in ostali brez odgovora.

Prilastek "ljudski" se v etnologiji pojavlja zelo pogosto, ne samo v povezavi z glasbo, ampak tudi še z drugimi kulturnimi sestavinami in ravno zato bi ga bilo treba vsebinsko bolj razjasniti.

Razprave, kot so: Gledališče, film in etnologija (Angelos Baš, n.d., str. 81—86), Naša in folklorne

skupine (Marija Makarovič, n.d., str. 86—90), Etnologija kot sestavina načrtovanja prenove urbane in ruralnega okolja (Peter Fister, n.d., str. 90—95), Etnologija in razvoj, Vključevanje etnologov in etnološkega dela v družbeno planiranje (Marjan Loboda, n.d., str. 95—101), Etnologija in turizem (Jernej Šušteršič, n.d., str. 101—112) ter Turizem na vasi (kmečki turizem) in etnologija (Janez Bogataj, n.d., str. 112—118), nam prikažejo možnosti zaposlitve bodočih etnologov.

S tesnejšo povezanostjo, z izmenjavo medsebojnih izkušenj med ustanovami, ki so omenjene v sestavkih, in med PZE za etnologijo bi lahko dosegli večji interes za našo stroko. Verjetno so nakazane možnosti uresničljive; v kolikšni meri, pa je odvisno od nas samih. V ta namen morda ne bi bilo slabo do neke stopnje usmeriti raziskovalna dela študentov. S tem ne mislim, da bi omejevali svobodno izbiro teme raziskovanja, vendar naj bi delo ne imelo samo sebi namen.

Publikacija "Način življenja Slovencev XX. stoletja", plod posvetovanja etnologov v Novi Gorici, nam dve leti kasneje podaja prvenstveno dva sklopa razprav:

— o projektu "Način življenja Slovencev XX. stoletja" (S. Kremenšek, J. Hudales, B. Berce—Bratko) in

— o monografiji načina življenja prebivalcev Vitjanja.

Izven obeh okvirov sodijo še zanimiv prispevek Naška Križnarja (o aplikativnosti etnologije v muzeju), Inge Miklavčič (o problematiki etnoloških spomenikov v Postojni in okolici), Čeplakovo razmišljanje o posvetovanju v Novi Gorici ter analiza diplomskih in seminarskih nalog na PZE za etnologijo od 1953—1980 — prispevek študentov.

Iz navedenega lahko razberemo večji poudarek projektu, ki je danes v središču slovenske etnologije. V prikaz načina življenja Slovencev XX. stoletja naj bi se vključila večina slovenskih etnologov. Marsikatero znano ime pa je žal izostalo na posvetovanju. Mar tudi to govori v prid razslojenosti sodobne etnologije?

Breda Čebulj